

CONTEMPORARY ISSUES OF CULTURE AND ART

*edited by Karolina Janczy
Olga Lukovska
Tetyana Nestorenko*

CONTEMPORARY ISSUES OF CULTURE AND ART

edited by Karolina Janczy
Olga Lukovska
Tetyana Nestorenko

**Series of monographs Faculty
of Architecture, Civil Engineering
and Applied Arts**

Katowice School of Technology

Monograph 7

Chairman of the Katowice School of Technology Press Editorial Board
dr inż. arch. Cezary Wawrzyniak

Scientific editors

dr Karolina Janczy, dr Olga Lukovska, dr Tetyana Nestorenko

Editorial board

Marcin Bochenek – mgr, Katowice School of Technology

Oleg Bordousov – PhD, Associate Professor, al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Vladimír Gonda – prof. Ing., PhD., the University of Economics in Bratislava (Slovakia)

Wojciech Duczmal – PhD, Vice Rector, the Academy of Management and Administration in Opole

Paweł Mikos – Head of the Department of Promotion and Development, Katowice School of Technology

Aleksandr Ostenda – dr, Dean for the Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts, Katowice School of Technology

Sylwia Pawlikowska-Musiewicz – mgr inż. arch., Vice-Dean, Katowice School of Technology

Magdalena Wierzbik-Strońska – Vice-Rector, Katowice School of Technology

Reviewers

dr hab. Stanisław Brach

D.Sc, Professor Igor Lyman

Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering
and Applied Arts Katowice School of Technology

Monograph · 7

The authors bear full responsible for the text, quotations and illustrations

Copyright by Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, 2016

ISBN: 978 - 83 - 942093 - 6 - 0

Editorial compilation

Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej Katowice
ul. Rohna 43 40-555 Katowice
tel. 32 202 50 34, fax: 32 252 28 75
www.wst.pl / www.wydawnictwo.wst.pl

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION.....	5
PART 1. ART AND CULTURE STUDIES, ARCHITECTURE AND DESIGN.....	6
1.1. „Searching for the Graphic Agreement” – Use of Architectural Visualisations.....	6
1.2. Myth Genesis and Metaphor in the Media Culture of the Information Age.....	24
1.3. Ethnocentric Installation in the Perception of Cultural Elements.....	36
1.4. Art that Brings Optimism.....	46
1.5. The Stylistic Aspect of Cultural and Educational Objects Ivano- Frankivsk of late XIX – XX centuries.....	54
1.6. The Forming of Artistically Picturesque Expressiveness of Images in Ukrainian Fully Covered and Composed Gold & Silver Book of XIV – XVIII centuries.....	63
1.7. Typology and Artistic-stylistic Features of the Corporate Style Elements of Lviv Enterprises in the first third of the XX century.....	75
1.8. Parametric Design and Optical Illusions: the Point of Intersection.....	88
1.9. Choreography as a Mean of Implementation of the Youth in the Modern Space.....	100
1.10. The Role of a Museum in the Development of Local Economy.....	110
PART 2. PHILOLOGICAL STUDIES: THE POTENTIAL OF HARMONIZE THE INTERESTS OF INDIVIDUAL AND SOCIETY.....	119
2.1. TOTALE (to be continued).....	119
2.2. Painting Notes. “Saturation and Painting Silence”.....	128
2.3. Painting on the Fabrics in Poland and Ukraine: Cultural Dialog.....	139
2.4. Poetry of Mountains in the Works of Transcarpathian Artists of the second half of XX century.....	147
2.5. The Ukrainian Art Textile: the Transformation of Tradition.....	155
2.6. The Iconic and Symbolic System of Colour and Ornament in Pokuttia Folk Costumes of late XIX – mid XX century.....	167
2.7. Technology NanoArt: Synthesis of Science and Art.....	177

2.8. The Era of Conformation of Ideas and Monumental Art in Lviv (1960-1980).....	188
2.9. European Dimension of Ukrainian Emigrational Musicology: Myroslaw Antonowych.....	200
2.10. Concert Diary of Violinist Jela Spitkova.....	212
PART 3. PEDAGOGY AND ARTS EDUCATION.....	222
3.1. Assertivity in Music Education.....	222
3.2. Head Masters of an Art School in Lviv.....	235
3.3. Dynamics of Development of the School of Ukrainian Folk Dance (in the Context of the Activities of Outstanding Teachers – Choreographers of the XX centuries).....	250
3.4. Development of Art Self-Expression of Personality – Valuable Priority of Preschool Education.....	261
3.5. Pedagogical Activity of Painter's Studio «Spirograf» in the Lviv.....	270
3.6. Creativity and Creation as the Main Indicators of Efficiency the Process of Forming a Culture of Vital Creativity of Personality....	281
3.7. Professional Training of Future Teachers of Choreography in Practical Use of Folklore.....	288
3.8. Culture Self for Future Social Workers as a Socio-Pedagogical Problem.....	300
3.9. Some Aspects of the Progress of Formation and Development of General Cultural Competence of Teachers of Artistic Disciplines in the Context of the Paradigm of “Lifelong Learning”	308
3.10. Education Use as Factor of the Sustainable Development and Empowerment Technology for Education of Bases of Culture of Consumption at Children of the Advanced Preschool Age.....	318
ANNOTATION.....	326

INTRODUCTION

Knowledge of the cultural and artistic heritage of each nation deepens the human world and develops a personality and its own culture. Nowadays scientific researches of trends of theory and practice of contemporary art and culture that enriches the knowledge of the nature, development and dynamics of the creative process in its various manifestations and forms are important. Gained experience forms the process of creative thinking.

Collective monograph *“Contemporary issues of culture and art”* is the cultural and artistic dialogue in the European context. It represents a number of art theoretical explorations and observations focused on studying aspects of evolution and current state of visual arts, music, architecture and design. Panorama of scientific researches is expanded by publications concerning issues of cultural studies, teaching and art education.

The monograph is divided into three parts for the purpose of the convenient systematization of scientific publications. The first chapter contains research and generalizations on art history, cultural studies, architecture and design. The second part of the monograph is dedicated to the results of scientific studies on the topic of tradition and modernity in art and music. The aspects of pedagogy and art education are considered in the third part.

Monograph considers the breadth of professional attitudes and approaches to highlight the actual phenomena of contemporary culture and art.

Along with articles of experienced researchers, the monograph consists the research results of young scientists. For them this scientific work is a platform for demonstrating innovative points of view on the development of contemporary art and culture, for showing adequate academic qualifications, erudition, and level of scientific thinking.

Karolina Janczy

Olga Lukovska

Tetyana Nestorenko

3.5. ПЕДАГОГЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИСТЕЦЬКОЇ СТУДІЇ «СПІРОГРАФ» У ЛЬВОВІ*

Двадцять п'ять років Незалежності України – це нове покоління, яке виросло в новому соціокультурному середовищі, у якому їх батьки мріяли втілити основні духовні цінності. Чи це нове покоління виправдовує очікування батьків, чи мислить воно патріотичними державотворчими категоріями, чи воно гармонійно почувствається у світовій громаді і чи зможе виховати вже своїх дітей на якісно новому рівні любові і гармонії співіснування з собою, з суспільством, з природою? Ці глобальні виховні задачі постали перед вітчизняною освітою і викликали низку нових проблем та запитань, яким шляхом їх вирішувати.

Входження України в європейське середовище, яке відбувається на різних рівнях і у різних форматах, в освіті протикає доволі неоднозначно. Це особливо яскраво проявилось при придбанні України до Болонського процесу з метою уніфікації вищої освіти, розпочатому ще у 1998 р. Стало зрозуміло, що у державі нема загальної стратегії розвитку суспільства, з якою корелювалася б і стратегія вищої освіти [8, с. 134]. З прийняттям Закону «Про освіту» у 1996 р. Україна зробила крок до світових стандартів [11], намагаючись оптимізувати навчально-виховний процес відповідно до вимог часу і потреб суспільства. ХХІ століття принесло в Україну і загальні проблеми гуманізації освіти. Враховуючи досвід урбанізованого суспільства, людство дозріло до розуміння того, що його глобальний порятунок не залежить від досягнень НТР, а від того, у яке русло ці досягнення будуть скеровані – на гармонію співіснування з природою, чи на тимчасові моменти особистого збагачення.

І тут з'являється, так звана, освітня інтрига – українська школа – вища, середня, початкова – при наявності Національної доктрини розвитку освіти, у порівнянні із сучасними західноєвропейськими, виглядає як людина у зашкварблому щоденому взутті на подіумі поруч із модельками у святкових босоніжках. І зміниться потрібно, починаючи із початкових рівнів української освіти, шукуючи різних, гідних часу, шляхів. Адже формальна заміна зовнішньої форми, перебирання у новий костюм – це ще не зміна внутрішніх установок, не ознака смаку, культури, шляхетності. Враховуючи завдання виховання дітей у руслі гуманізації освіти, поряд із

іншими творчими професіями та дисциплінами, одна з провідних ролей у вирішенні насущних освітніх питань належить педагогам з образотворчого мистецтва [9, с. 492, 495]. Мистецтво в усіх його проявах живить внутрішній світ людини, а особливо – дитини, цілющим духовним співпереживанням та любов'ю.

Це видатний український психолог і педагог, письменник Г. Ващенко наполягав на важливості для розбудови системи освіти ідеології і на важливості зацікавлення з боку суспільства творчою діяльністю молоді. Для неї потрібні мистецькі гуртки під керівництвом досвідчених спеціалістів [4, с. 169, с. 178].

Такими більш мобільними формами у сфері педагогічної діяльності у порівнянні із державними сьогодні є освітні заклади недержавної форми власності. Саме такою, утвореною на громадських засадах, є мистецька Студія «Спірофаг». На прикладі роботи цього невеликого педагогічного колективу цікаво спостерігати шляхи «добривального» втілення положень згаданої вище Національної доктрини розвитку освіти, у якій проектується ідеологія сучасного суспільства.

У 2003 р., коли у рамках Всеукраїнського проекту «Високий рівень культури – європейському місту», Львівським обласним благодійним фондом «Торба» було засновано Студію естетичного виховання. Безплатно навчатись у цій школі від початку існування Студії мають можливість діти з малозабезпечених родин, діти, позбавлені батьківської опіки, яких приймають на nauку завдяки підтримці «Торби».

Тоді викладачі-спірофагії навчали дітей на засадах загальнорозвиваючої комплексної програми. Це були заняття з міжнародного етикету раз на тиждень, двічі проводилися заняття з танцювального мистецтва, три рази – з образотворчого. Упродовж чотирьох семестрів учні-спірофагії вивчали культуру різних народів, різних країн їхньою мовою за принципом: за один навчальний цикл – одна культура, одна мова.

У своїй правдивій педагогічній діяльності кожен викладач-студієць отримав нагоду проявити себе як творчу особистість, розроблюючи авторські програми до своїх дисциплін. Свій професійний обов'язок викладачі визначають ступенем самоусвідомлення місії вчителя та наслідками своєї праці, які помітні вже навіть у процесі навчання. Від початку діяльності основою взаєморозуміння у системі «учень-педагог»

* Олена Цимбалюк, кандидат мистецтвознавства, доцент, Українська академія друкарства, м. Львів, Україна.

стала любов до людини, свого народу, його культури і традицій, а відтак – відкритість до усього світу.

Професійна відповідальність викладачів-студійців вписується у класичний стандарт, узятий ними на оброшення: головна мета педагогічної діяльності – формування та розвиток особистості дитини як синтезу всіх багатств людської культури, що сьогодні стало особливо актуальним завдяки відкритості суспільства [7, с. 5, с. 110, с. 227]. Слід наголосити, що втримувались на роботі у Студії ті викладачі, які широко ставились до дітей, сповідуючи рівність між «п'ятирічними й старічними», не втрачаючи при тому вимогливості і відповідальності.

Вже на початку роботи Студії постійними її цікавими для учнів і педагогів стали колективні походи в музеї, в театри на вистави, на виставки, якими славиться Львів. Такі заходи заклали базові підвалини знань для вивчення історії мистецтва. Спільнє їх обговорення відображає рівень професійності педагогічного спілкування як засобу пізнання. Відкрите обговорення різноманітних, навіть піканних моментів в театральній виставі, незрозумілого для дитячої уяви живописного, скульптурного або кіно- образу забезпечує трансляцію учням людської культури через педагога. Це сприяє становленню ціннісних орієнтацій під час обміну думками, забезпечує формування власної гідності дитини. Аспект відповідальності перед учнями студійці-викладачі вбачають у тому, що вчитель – це людина, скерована у майбутнє, об'єктивно залишається носієм і провідником культури, вітчизняної та світової. В результаті цього у учнів та молоді виникає активне прагнення оновлення світу, в якому вона живе [7, с. 340].

Потреба у вербалних формах самовираження і заняття хореографією [2] привели до того, що з 2005 р. при студії почав повноцінно працювати театр «Спірограф».

Отже, працюючи з дітьми на засадах педагогічного спілкування на основі зацікавленості сумісною творчою діяльністю, Студія естетичного виховання «Спірограф» вийшла на якісно новий, вищий рівень. Відбулися зміни у структурі, сформувалися чотири кафедри зі своїми відповідними чітко підпорядкованими професійні скерованості академічними спеціалізованими напрямками: танцювальне мистецтво, театральне мистецтво, образотворче та декоративне мистецтво, іноземні мови. Ці зміни відобразилися і у назві, з 2007 р. – це Студія культури та мистецтв «Спірограф», вона змінила концепцію програми у зв'язку із новою

стратегією свого розвитку, із розширенням кола зацікавлень, із новою методологією викладання дисциплін та іншими нововведеннями.

Студія стала членом International Association of Culture and Art, що посприяло ширшому зачленення усіх бажаючих приєднатися до мистецтва. Відтепер результат діяльності студійців став помітним по участі у різноманітних міських, всеукраїнських і міжнародних проектах.

Випускник обов'язкової загально-пізнавальної програми тепер сам обирає напрямок свого подальшого поглиблого навчання. Учень Студії під кінець навчання звітє, здає іспити та отримує диплом випускника міжнародного зразка, який надає пільги при вступі до іноземних художніх вишів у Польщі (Варшава, Краків), у Словаччині та Угорщині, з якими складено угоду про співпрацю (усього таких 5 закладів). Також, випускник Студії, який успішно склав іспити та заліки, отримує свідоцтво про закінчення навчання державного зразка. Найкращі студенти рекомендуються до отримання стипендій. Таким чином, Студія, нехай невеличкою часткою, долучається до задекларованого напрямку Національної доктрини розвитку освіти щодо інтеграції української освіти у європейський освітній простір [6, с. 5].

Досягти такого успіху можна, починаючи навчання своєю малечу віком від 3,5 до 5 років у комплексній загально-пізнавальній програмі «Творчий дошкольник». За окремими напрямками приймаються учасники з 5 років. Молодь віком понад 17 років і вище відвідує заняття у системі «Сенійори» теж за окремими напрямками [12]. Відразу зазначимо, що також відповідно до доктрини розвитку освіти, викладачі-спірографіці на своїх заняттях – лекційних, практичних – акцентують три «Е»: етика, естетика та екологія [6, с. 5].

Виконання танців (естрадних, бальних, народних), гра у виставах на сцені львівського театру або персональна виставка своїх творчих робіт у різних техніках – який чудовий заликовий формат для українського школяра або студента, котрій має можливість після заняття у державному освітньому закладі віддатися творчості! А живе спілкування з іноземними гостями – студентами, туристами, акторами, художниками..., які постійно обертаються у стінах студії – такої масштабної можливості попереднє покоління не мало! Метод прямого контакту, невимушени форми спілкування руйнують залишки підсвідомих бар'єрів між маленькими громадянами України та представниками інших держав, які ще зустрічаються у середовищі пересічних мешканців. Важко переоцінити

цінність такої комунікації для виховання учнів, гідних своїх активних, творчих наставників: окрім оригінальної живої мови (польської, англійської, німецької, французької, японської), учні закріплюють свої знання з міжнародного етикету, традиційної обрядової культури, етнографії та сучасних звичаїв. На таких зустрічах поряд із вихованцями Студії відбувається також особистий розвиток і їх педагогів, що відповідає сучасним вимогам до викладачів, тобто, вони не тільки виступають носіями культури, але залишаються її суб'єктами.

Метод комунікації наживо полягає не лише у безпосередніх контактах із іноземцями. Активна участь у міських, всеукраїнських і міжнародних конкурсах та фестивалях дозволяла залучати фахівців з відповідних напрямків діяльності. Це діячі культури та мистецтва – актори, режисери, художники, народні майстри, викладачі вищих навчальних закладів та працівники різноманітних освітньо-наукових інститутів. Вони беруть участь у колегіальній роботі Ради Студії поряд із викладачами, вирішуючи питання освітньої стратегії та тактики. Академічна Рада Студії визначає й склад журі конкурсних програм, запрошууючи до роботи у ньому різних творчих фахівців разово, без права двічі бути членом журі.

З метою втілення усіх творчих планів фонд «Торба» постійно шукає й залучає спонсорів та меценатів. Ця діяльність заслуговує на окрім соціально-статистичне дослідження вкрай низького рівня розуміння нашими посадовцями, представниками держави та окремими громадянами необхідності вкладання усіх зусиль в освіту загалом і художню зокрема.

У освітньо-виховному процесі викладач виступає носієм цінностей того суспільства, соціально-культурного середовища, у якому відбувається його діяльність. Його професійний рівень – це рівень викладання ним фахових дисциплін. Особливе зацікавлення з нашого боку викликає діяльність кафедр театрального мистецтва і образотворчого та декоративного мистецтва.

Очолює кафедру театрального мистецтва викладач А. Сендецький, який, маючи диплом дизайнера одягу Вищої школи художнього проектування, у 2008 р. став стипендіатом Польської академії наук за напрямком театрознавство, а пізніше – учасником стипендіальної програми Міністерства культури і національної спадщини Республіки Польща «Gaudie Polonia», де відбулося поглиблене засвоєння мистецтва театральної сценографії та режисури. Отримані навики, знання та безпосередні

контакти із діячами освіти, мистецтва викладач активно використовує у навчально-виховному процесі Студії.

Для себе, для учнів і педагогів студії та театру він сформував творчий девіз: «Дитинство у душі – запорука щирості на сцені!», якого дотримується завжди.

Потреба у яскравих сценічних костюмах як допоміжних для дітей засобах формування образу повністю задовільняється роботою викладача. А. Сендецький створює сценічні костюми як для хореографічного відділення, так і для театрального, де учні ставлять різноманітні, переважно казкові мініатюри. Художник не лише візуалізує театралізовані образи засобами костюма, він враховує й вікові особливості дітей у сприйнятті ними ролі, яку вони втілюють на сцені. Сценічні костюми допомагають учням розкритись, показати свою акторську майстерність, пантоміму, вони доповнюють сценічну мову, спів, рух. Спираючись загалом на образи-стандарти, художник урізноманітнює їх арт-додатками, оригінальними одяговими доповненнями або ж характерними предметними аксесуарами. Для паліту Сендецького-дизайнера характерні яскраві тканини, відчуття цільної барвистості плям-костюмів на сцені та кольорової динаміки їх застосування.

Окремо від навчального процесу існує театр «Спірограф» підкерівництвом А. Сендецького, у якому творчо реалізуються випускники Студії, просто «сесійори» і професіонали – наразі усього сім акторів, до яких на дитячі ролі долучаються учні. Дизайнер і для них розробляє сценічний костюм – сучасний, історичний, народний. Згідно нашій системі творення театрального костюма-образу за народними мотивами, А. Сендецький притримується усіх чотирьох рівнів інтерпретації традиційного першоджерела. Зразки автентичного одягу з приватної колекції Студії дозволяють створювати сценічні образи на першому рівні наближеності до народного строю, також, відповідно другому рівню – поєднуються автентичні і близькі до них складові одягового комплексу. Для танцювального відділу Студії особливо широко застосовуються імітуючи матеріали, змінені силуетно-пропорційні форми традиційних одягових комплексів українців, але із збереженням певної міри відповідності першоджерелу.

А. Сендецький також розробляє сценографію, займається постановкою театральних вистав. Він постійно вчиться, шукаючи у життєвих ситуаціях відповіді на ті питання, які ставить перед ним як перед

керівником, педагогом, художником його власне професійне життя. Як назначають дослідники творчості, педагогічної майстерності, подальше зростання здібностей особистості педагога пов'язане із самоосвітою і відображає його потребу до самореалізації. На нашу думку, А. Сендецький досяг оптимального, високого ступеню самоосвіти, що пов'язано із розвитком його індивідуальної творчості. Педагог синтезує професійні знання у художньо-педагогічній діяльності на методологічному, теоретичному та практичному рівнях, у нього вже склався індивідуальний, творчий стиль професійної діяльності. Він прагне до найвищого, ідеального ступеня самоосвіти, коли відбувається самопрогнозування пошукової педагогічної діяльності, а стиль роботи вирізняється новаторством [1, с. 43].

Працюючи із дітьми, викладач ніколи не приховує своїх емоцій, вирізняючись серед колег вибуховим, темпераментним характером. Але завдяки його широті, учні, чудові психологи від природи, добре відчувають настрій викладача, розрізняють його методи – демократичний, ліберальний і авторитарний. А. Сендецький уміло користується ними, відчуваючи доречність застосування того чи іншого методу. Наразі важко визначити, який з них найчастіше використовується, очевидно – в залежності від педагогічної ситуації.

Відділ образотворчого та декоративного мистецтва Студії очолює викладач Олег Болюк, докторант Інституту народознавства НАН України, який досліджує народну церковну архітектуру та систему її дерев'яного облаштування. Ним було очолено понад десять мистецтвознавчих експедицій на західноукраїнських територіях. О. Болюк також був стипендіатом програми «Gaudie Polonia» (2004 р.). З особливим наснагою викладач передає дітям любов до народного мистецтва, прагнучи якнайповніше показати учням функціональність та красу ужиткових предметів.

Вихованці О. Болюка у першу чергу освоюють основи академічного рисунку, живопису, вивчають закони кольорознавства та композиції.

Взагалі мету процесу малювання було сформовано ще у середині XIX ст. німецьким методистом Флінцерем. Він вважав, що таким чином діти пізнавали «світ прекрасного», тому його методика викладання образотворчого мистецтва полягала у самостійності учня у пошуку шляхів вирішення завдання, а вчитель лише допомагав учневі усвідомити побачене. У 30-х роках ХХ ст. ця методика знайшла продовження у

загальноосвітовій ідеї «вільного художнього виховання» дітей, що підкреслювало право дитини на особистісний вираз своїх відчуттів і думок. На противагу так званому геометральному методу, емоційне забарвлення творчої діяльності дітей не повинне бути скутим ніякими обмеженнями логічної побудови [5, с. 206-207]. Враховуючи вікові відмінності учнів, О. Болюк звертається до цих обох методик, навіть творчо комбінуючи їх.

У Національній доктрині розвитку освіти наголошується на тому, що формування цілісної картини світу і сучасного світогляду підростаючого покоління має відбуватися на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Пріоритетним завданням визначене формування у дітей та молоді ідей, поглядів і переконань на основі глибинних пластів національної культури й духовності засобами народного мистецтва [6, с. 5-7; 9, с. 493]. Спірографії, де вони не були, при можливості збирають традиційні побутові ужиткові речі українців різноманітного призначення, тим зберігаючи їх від знищення та поступово накопичуючи цікаву колекцію раритетів, які використовують у навчально-виховному процесі. Викладач відділу використовує їх для змальовування, для постановок у натюрмортах. Практичне заняття обов'язково доповнюється поясненням походження й призначення цих предметів.

Діти залюбки малюють на склі, займаються писанкарством, витинанками, вивчають виражальні особливості різних технік рисунку, створюють колажі, інсталяції. Одна з таких цікавих інсталяцій була присвячена Сорочинському ярмарку. Основні народні типажі, городяни та священнослужителі, музики, навіть свійські тварини було виконано шляхом розмальовування пляшок [10].

Викладач не приховує, що праця з дітьми його також спонукує до постійної самоосвіти, що допомагає бути на високому, оптимальному рівні розвитку його індивідуальної творчості.

Свої творчі роботи вихованці відділу демонструють на різноманітних виставках та конкурсах. Зокрема, чотири рази брали участь у Міжнародному конкурсі «Казковий Карнавал» (2006, 2008, 2012, 2016 рр.), регулярно виставляються у ювірічному конкурсі «Просто небилиці», конкурсі малюнку, організованому Міністерством екології України у 2009 р. у Києві, конкурсі «Золотий Мольберт» у 2014 р. у Львові. У 2016 р. роботи учнів студії вже встигли побувати у Латвії на конкурсі «Любов до Бога» та у Києві на конкурсі «Наука поглядом мистецтва».

Викладачі Студії намагаються залучити своїх вихованців та інших дітей до найрізноманітніших форм освітнього процесу. Зокрема, проводяться майстер-класи з образотворчого мистецтва та акторської майстерності у Львові, була також зустріч із творчою молоддю в Українському домі у Варшаві.

Силами двох відділів створюються афіші та друковані повідомлення, розробляється реквізіт, декорації для театральних постановок. Думка дітей рівноцінно враховується поряд із пропозиціями викладачів.

Як вже згадувалося, викладачі Студії у педагогічному процесі диференційовано враховують вікові особливості своїх вихованців. Відомо, що особливим у людини є перехідний, підлітковий вік, коли формування особистості пов'язане із становленням самосвідомості. У цьому віці мотивація має більш зовнішньо зорієнтований зміст, що на творчу діяльність може мати досить згубний вплив. Тому слід приділяти увагу адаптації підлітків у колективі, залишаючи їх до процесів розвитку творчої думки. Вчитель як творча особистість може впливати на формування групових норм та цінностей у таких підліткових колективах. У 14 років підлітків найбільше цікавлять самооцінка і сприйняття їх іншими, а 15-ти річних вже більше хвилюють проблеми здібностей, інтелектуального розвитку, вироблення вмінь. Підлітковий період – це час переходу до індивідуальності, коли юна особа хоче все пізнати, але ще без виробленої потреби у системній освіті, без набутого вміння упорядковувати свої враження [3, с. 227-228]. Тому способу організації творчої діяльності старших учнів Студії приділяється окрім уваги, особливо із врахуванням загальної соціокультурної ситуації у державі.

Після здобуття Незалежності було зліквідовано кордони на шляху міжкультурної взаємодії з іншими народами. Але формування національної культури ускладнилося конкурентіскою культурою, яка виявила нездатність держави забезпечити розвиток усієї палітри культури, спрямувати у новітні русл� розвитку. Деякі традиційні форми культури українців виявилися неефективними, а розвиток міжнародних контактів дає змогу українцям ознайомитися як з шедеврами, які раніше до України не потрапляли, так і з далеко не найкращими зразками інших культур. Ситуація почала змінюватися на зламі століть, коли культура стала вигідним об'єктом інвестування, а недостатність дій держави почали компенсувати громадські структури, компанії, виконавці [8, с. 131].

У цій ситуації педагогічна робота викладачів-студійців знайшла своє застосування. Впродовж останніх років відбулися поїздки театру «Спірограф» до таких міст Західної Європи, як Рим, Мілан, Паріж, Будапешт, де були показані театральні вистави, також учасники поїздок максимально відвідували музеї, історичні місця. В рамках підписаних Центром культурно-мистецьких ініціатив угод про міжнародну співпрацю, учні Студії відвідали м. Каварні (передмістя Варн), де було презентовано їх творчість. У Варшаві, у Центрі культури БОК, відбулась спільна виставка творчих робіт студійців із польськими художниками, також аналогічний захід мав місце у варшавському Центрі промоції культури.

Тісна взаємна співпраця склалась із варшавською Академією мистецтв, у якій студійці були чотири рази і показали господарям дві свої вистави; із Національним Старим театром ім. Гелени Моджеєвської у Krakovі. Наразі тривають перемовини щодо укладання угоди з театром «Рампа» у Варшаві.

Найповніше ці два відділи мають можливість розкритися на творчих майданчиках фестивалю «Казковий карнавал», який відбувається раз на три роки. Четвертий фестиваль припадає на червень 2016 року. Якщо перший відбувався як всеукраїнський, то наступні набули статусу міжнародних. Фестиваль включає ряд номінацій, серед яких мистецтво театрального, образотворче, танцювальне, карнавальний костюм та інші [12]. Як вище зазначалось, до роботи у журі запрошуються кращі спеціалісти у свою напрямку творчої діяльності, до участі у різних номінаціях – гуртки, школи, студії, колективи, ансамблі та окремі особи. Особливо вітаються діти, які знаходяться під спеціальною опікою благодійного фонду «Торба». Участь у фестивалі учнів Студії та викладачів у тому чи іншому форматі також презентує дотримання ними основної мети вчителя – досягнення всебічного розвитку особистості дитини, яка включає три основні взаємопов'язані цілі – освітню, розвиваючу та виховну.

З огляду на сказане, зазначимо, що творчий потенціал викладачів Студії «Спірограф», їх ціннісна орієнтація, постійне фахове самовдосконалення, активна життєва позиція, усвідомлення професійної відповідальності та інше у наш складний час залишаються запорукою якості навчання та виховання учнів. Результат їх сумлінної, творчої праці ще раз переконує у тому, що особистісні інтелектуальні якості учителя дозволяють їй у умовах переходного етапу в системі державної освіти знаходити можливості для самореалізації. Більше того – навпаки, труднощі

протистояння зашкварблому мисленню бюрократів від освіти у сьогоднішній соціальній нестабільності в державі загартовують викладачі Студії «Спіроограф» і ще глибше розкривають їх педагогічні і професійні можливості. Вдало знайдений формат підпорядкованості Студії і Театру Центру культурно-мистецьких ініціатив дозволяє рівнозначно розвиватися освітнім і мистецьким дійствам і перетинатися у різноманітних проектах, взаємодоповнюючи ці дві гілки загального художньо-освітнього процесу. Діяльність Студії відповідає основним положенням Національної доктрини розвитку освіти. Будучи закладом недержавної форми власності, вона гідно доповнює державну форму і є рівноправною складовою у вітчизняній системі мистецької освіти.

Література

- Білок О. В. Творчість вчителя в контексті його професійного розвитку / О. В. Білок // Наук. вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. – 2009. – С. 42–46.
- Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти / Т. О. Благова // Вісник Житомирського державного університету, 2010. – Вип. 50. – Серія: Педагогічні науки. – С. 70–76.
- Бокшан А. Соціально-педагогічний аспект розвитку творчості в підлітковому віці / А. Бокшан // Вісник Закарпатського художнього інституту. Випуск 7: Збірник наукових праць / Ред. кол.: Небесник І. І. та ін. – Ужгород: Закарпатський художній інститут, 2015. – С. 225–228.
4. Ващенко Г. Вибрани педагогічні твори / Г. Ващенко // – Дрогобич: Видавничча фірма «Відродження», 1997. – 214 с.
5. Волошук А. Методи навчання образотворчому мистецтву в другій половині XIX – на початку ХХ століття / А. Волошук // Вісник Закарпатського художнього інституту. Випуск 7: Збірник наукових праць / Ред. кол.: Небесник І. І. та ін. – Ужгород: Закарпатський художній інститут, 2015. – С. 204–207.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. Проект. – Київ: Шкільний світ, 2001. – 24 с.
7. Педагогічна майстерність: Підручник для студ. вищих пед. навч. закладів // Зязон І. А.; Крамущенко Л. В.; Кривонос І. Ф.; Мирошнік О. Г.; Семиченко В. А.; Тарасевич Н. М. – Київ: Вища школа, 2004. – 422 с.
8. Перегуда С. В. Історія української культури: навчальний посібник / С. В. Перегуда, В. Ф. Панібульська, А. В. Тороп, В. П. Макогон, П. О. Дъмокін, В. Ф. Дерев'янський, С. В. Савойська, С. В. Стеценко, В. В. Бабич, Т. В. Шевелькова, П. П. Оксюковський. – К: КНУБА, 2010. – 149 с.
9. Перетятько Г. Педагогічні основи етнодизайну в підготовці учителів образотворчого мистецтва / Г. Перетятько // Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст. Кн. 2: зб. наук. праць / редкол.: гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відпов. ред. С. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – С. 491–495.
10. Цымбалюк О. Ляльки-пляшки як етнообрази: методика їх застосування в навчально-виховному процесі / О. Цымбалюк // Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід: зб. наук. праць. – Полтава, 2012. – Кн.2. – С. 83–94. 11. http://pidruchniki.com/10561127/pedagogika/sistema_osviti_ukraini_diferentsiatiya.
12. spirograf.org/2006/07/20/press_nemov_kazka.

3.6. КРЕАТИВНІТЬ ТА ТВОРЧІТЬ ЯК ГОЛОВНІ ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЖИТТЕВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ*

Успішною життєтворчістю особистості визнається лише тоді, коли вона самореалізується. Головними умовами цього і показниками ефективності процесу формування культури життєтворчості особистості є її креативність та творчість. При умові наявності креативних та творчих здібностей вона може заявити про себе як у суспільному, так і в індивідуальному вимірах. Між тим, креативність та творчість не є вродженими якостями; при наявності відповідних здібностей вони формуються засобами культури і науки, освіти та виховання, самоосвіти і ряду інших чинників життєвого середовища людини. Найбільш потужним чинником формування креативності та творчості культури життєтворчості особистості нині визнається освіта.

Зміни у трактуванні креативності в системах суспільства приводять до необхідності пошуку механізмів і умов реалізації цього уявлення про креативність в освітньому інституті, до необхідності нових досліджень і практичних рекомендацій, що спираються на сучасне системне бачення освіти, на виділення школи як ключового елементу системи, на контекстуальний аналіз окремих успішних спроб демократизації.

Таким чином, проблема дослідження в узагальненому сенсі полягає у тому, щоб теоретично визначити і на досвіді перевірити такі підходи до розвитку креативності та творчості як головних показників ефективності процесу формування культури життєтворчості особистості освіти та виховання, які дозволили б подолати вказані вище труднощі і вирішити проблему цілісної реалізації ідеї креативної освіти.

В сучасних тенденціях суспільного розвитку з усією нагальнішою необхідністю постає потреба вирішення в теоретичному і практичному плані проблеми креативної інституціоналізації системи освіти, зокрема систем управління освітою та реалізації ідеї креативного суспільного виховання і освіти. Сучасні філософія і соціологія освіти, психологія розвитку показують, що механізми та умови реалізації педагогічних ідей відбиваються не тільки у формальних організаційних структурах або

* Наталія Богданова, доктор філософських наук, професор,
Українська інженерно-педагогічна академія,
Науково-науковий професійно-педагогічний інститут, м. Слов'янськ, Україна.
281

- 2.9. Ulyana Hrab. European Dimension of Ukrainian Emigrational Musicology: Myroslaw Antonowych.** Ukrainian culture development trends in an emigrational artistic environment of a post-war period are considered, musicological activity of Myroslaw Antonowych within the framework of European musicology problematics is investigated. The issues on Europeaness of Ukrainian musical science, which has been developing in a Diaspora since 1940-s, and cultural traditionalism as a paradigm of Ukrainian emigrational culture development in the post war period are raised to a wider extent. In particular, the figure of Myroslaw Antonowych, who took pride of place from the viewpoint of scientific and artistic tastes breadth, is in the focus of attention.
- 2.10. Maria Strenacikova, Peter Strenacik. Concert Diary of Violinist Jela Spitkova.** Jela Spitkova is the Slovak violinist, who became a famous violin virtuoso in the 60-70-ies of the last century. Her concert diary is filled with hundreds of individual recitals in sixty countries on all continents of the world. She has collaborated with most important orchestras and numerous chamber ensembles. In the world's radio, television and audio media, she recorded about 900 minutes of classical music. The article provides brief information about her teachers (A. Vrtel, R. Odnoposov A. Plocek, D. Oistrakh), about her extensive concert activities, and about her repertoire in 1976, when she successfully completed her doctoral studies at the Conservatory of P. I. Tchaikovsky in Moscow.

PART 3. PEDAGOGY AND ARTS EDUCATION

- 3.1. Maria Strenacikova. Assertivity in Music Education.** Assertivity is a tool that helps musicians uphold respectfully their own rights, maintain positive relationships with others, reject offers, and face the criticism of their own artistic performance... Therefore, it is necessary to pay attention to assertivity in the education. Teachers should realize that educating an assertive child requires self-knowledge, adequate self-esteem, the ability to interpret information gathered in the process of communication, to consider the consequences of own actions, to control own emotional expressions, to take decisions and bear the consequences, to show respect, empathy etc. All these abilities and skills can be developed in music education by including specific activities in the process of teaching and learning.
- 3.2. Roksolana Zahayska. Head Masters of an Art School in Lviv.** The article highlights the activities of head masters of artistic and industrial school from its founding (1876) till now, as Lviv State College of Decorative and Applied Arts named after I. Trush. Attention is focused on the life and the career of head masters of the educational institution, their contribution to the reformatting of educational programs and the educational process.
- 3.3. Tetiana Blagova. Dynamics of Development of the School of Ukrainian Folk Dance (in the Context of the Activities of Outstanding Teachers – Choreographers of the XX centuries).** The process of formation of theoretical foundations of choreographic education in the context of the analysis of dance culture of Ukraine of the XX century is examined in the article. In the context of development of choreographic education analysed category «dance school». On the basis of the content analysis of the theoretical works of outstanding representatives of Ukrainian choreographers determined their contribution to the development of scientific understanding of the folk-stage dance. Characterized by creative and artistic-pedagogical activities of the Ukrainian ballet master, teachers-choreographers, managers of dance groups to determine their contribution to the development of the school of Ukrainian folk dance in Ukraine.
- 3.4. Olha Dronova. Development of Art Self-Expression of Personality – Valuable Priority of Preschool Education.** In the article there are presented the results of the experimental and theoretical research. The author considers art self-expression of a personality as a priority trend of modern preschool education. In the article it is accentuated the importance of bringing up culture of art self-expression of the child. They are also defined the strategic directions of educational work and the techniques that promote the development of art self-expression in preschool education. They are given the proposals as to use in the educational process the personality-oriented techniques and the techniques of the integrated type as the most effective to solve the given problem.
- 3.5. Olena Tymbaliuk. Pedagogical Activity of Painter's Studio «Spirogra» in the Lviv.** In the article the methods of work teachers of painter's branch in the studio descriptive arts are examined. The Studio is alternative to the national school. The Studio is founded in the public basis. In the article is analysed individual attitude of teachers to the problem of national education of youth in the Ukraine on contemporary stage. Artistic education of pupils of Studio promotes to general increase their culture. Teachers of Studio used in their methods of artistic education.
- 3.6. Natalia Bohdanova. Creativity and Creation as the Main Indicators of Efficiency the Process of Forming a Culture of Vital Creativity of Personality.** The main indicators of efficiency the process of forming a culture of vital creativity of personality is its creativity and creation. Subject to the availability of creative abilities and creative person can express themselves both in public and individual dimensions. Creativity and creation with appropriate abilities are formed through culture and science, education and upbringing, self-education and some other factors of the life environment of man. The most powerful factor of formation of creativity and creation culture of vital creativity of personality education is now recognized. The article discusses the theory and ways of creative restructuring of education, which should contribute to the development of the acquisition and use of knowledge and be seen as a response to technology and globalization trends that arise.
- 3.7. Olena Martynenko. Professional Training of Future Teachers of Choreography in Practical Use of Folklore.** The article specifies the professional training of future teachers of choreography, and stresses the importance of the issues, concerning the future specialists' acquisition of